

ЗАМАНБАП ОКУТУУ ТУТУМУНДАГЫ ОЮН УСУЛДАРЫНЫН АКТУАЛДУУЛУГУ

АКТУАЛЬНОСТЬ ИГРОВЫХ МЕТОДОВ В СОВРЕМЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЕ

RELEVANCE OF GAME METHODS IN THE MODERN EDUCATIONAL SYSTEM

Аннотация. Бул макалада окуу процессинде оюн ишинин ролу каралат. Автор оюндун өнүктүрүүчү мааниси балдардын ар тараптуу өнүгүү мүмкүнчүлүктөрүн ишке ашырууда гана эмес, алардын кызыкчылыктарынын чөйрөсүн кеңейтүүгө, билимге болгон муктаждыктын пайда болушуна шарт түзөөрүндө деген жыйынтыкка келет жана жаңы иш-аракеттердин мотивин калыптандыруу - тарбиялык, бул баланы мектепте окутууга психологиялык даярдыгынын эң маанилүү факторлорунун бири болуп саналат.

Аннотация. В данной статье рассматривается роль игры в процессе обучения. Автор приходит к выводу, что развивающее значение игры заключается не только в реализации возможностей всестороннего развития детей, но и в расширении сферы их интересов, возникновении потребности в обучении, формировании мотива к новой деятельности. образовательная, которая является одним из важнейших факторов психологической готовности ребенка к школьному обучению.

Annotation. This article examines the role of games in the learning process. The author comes to the conclusion that the developmental value of the game is not only in the implementation of opportunities for the comprehensive development of children, but also in the expansion of the sphere of their interests, the emergence of the need for education, and the formation of motivation for new activities. educational, which is one of the most important factors of the child's psychological readiness for schooling.

Негизги сөздөр: оюн, тарбиялоо, дидактикалык оюн, баланы өнүктүрүү, оюн ишмердүүлүгү.

Ключевые слова: игра, воспитание, дидактическая игра, развитие ребенка, игровая деятельность.

Key words: game, education, didactic game, child development, play activity.

Замандын билим берүү чөйрөсү татаал жана карама-каршылыктуу. Билим берүүнүн гуманисттик табиятынан улам турмуштук баалуулуктардын жана инсандын эркин өнүгүшүнүн артыкчылыктуулугу студенттердин чыгармачылык ой жүгүртүүсүн, адаптивдик мүмкүнчүлүктөрүн, психикалык өз алдынчалыгын өнүктүрүү, өнүктүрүү үчүн мүмкүнчүлүктөрдү түзүү зарылчылыгы менен байланышкан бул чөйрөдө түп-тамырынан бери өзгөрүүнү талап кылат.

Н.К. Крупская оюнду баланы ар тараптуу өнүктүрүүнүн каражаты деп эсептеген: оюн бул айлана-чөйрөнү түшүнүүнүн жолу жана ошол эле учурда баланын физикалык күчүн чыңдайт, уюштуруучулук жөндөмүн, чыгармачылык жөндөмүн, балдар командасын бириктирет.

А.С. Макаренко оюндун психологиясына терең анализ берип, оюндун мазмундуу иш-аракет экендигин, ал эми оюндун кубанычы «чыгармачылык кубаныч», «кырсыктагы кубаныч» экенин көрсөткөн.

Мүмкүн болушунча чындыкка жакын болгон каражаттарды колдонуу менен баарлашууга үйрөтүү маселеси толугу менен чечилет. Бул талап коммуникацияны уюштуруунун алдыңкы формасы катары колдонулган оюндар менен толук канааттандырылат.

Заманбап билим берүү системасы мугалимдерге билим берүү процессинин натыйжалуулугун жогорулатуу үчүн учурда колдо болгон бардык мүмкүнчүлүктөрдү жана ресурстарды пайдаланууга багытталган. Балага таасир этүүнүн эң эффективдүү ыкмаларынын бири – бул оюн активдүүлүгү.

Оюндун көптөгөн ар кандай аныктамалары бар. Демек, **оюн** - бул адамдын маданият менен таанышуусуна жана чындыкты билүүгө көмөктөшүүчү иш-аракеттин ченемдерин кайталаган реалдуу кырдаалдарды жасалма түрдө имитациялоочу шарттарда баланын же чоң адамдын белгилүү бир иш-аракети.

Оюн – жалпы адамзаттык маданияттын кайталангыс кубулушу, анын башаты жана туу чокусу. Адамдын иш-аракетинин бир дагы түрү ага мындай өзүн-өзү унутчаактыкты, ак ниеттүүлүктү, жеңилдикти көрсөтүүгө мүмкүндүк бербейт жана анын психофизиологиялык жана интеллектуалдык ресурстарын оюндагыдай ачууга жол бербейт. Оюнда адам өзүнө берилген ролго толугу менен сугарылып, өзүнүн бардык

потенциалдуу мүмкүнчүлүктөрүн ачып берет. Ошондуктан адамдарды профессионалдык жактан даярдоо системасында оюнга чоң маани берилет.

Бул баланын жашоосундагы оюндун ролу жөнүндө А.С. Макаренко, Россиядагы эң атактуу мугалимдердин бири: «Оюн баланын жашоосунда чоң мааниге ээ, ал чоңдор үчүн эмгек жана кызмат көрсөтүү менен бирдей мааниге ээ. Бала оюнда кандай болсо, көп жагынан ал жумушта болот.

Демек, болочок лидердин тарбиясы эң оболу оюнда болот...»[1]

Бул маселе боюнча көптөгөн изилдөөчүлөр ойлоношкан, мисалы, Гальперин П.Я., Данилова В.Л., Запорожец А.В., Эльконин Д.Б., К.К.Ушинский ж.б.

Оюнга балдардын ар бири катышканда гана алар үчүн оюн кызыктуу болот. Оюнду жүргүзүү процессинде белгилүү аракеттер аныкталып, конкреттүү тапшырмалардын аткарылышы зарыл. Ошондо гана оюн балдардын аң сезимине белгилүү кандайдыр бир из калтырат жана алардын ойлоосун, пикир жүргүзө билүүсүн калыптандырат. Оюндун мазмуну окуучулардын ой-жүгүртүүсүн өркүндөтүүгө көмөкчү болууга тийиш. Ошол себептен оюнду уюштурууда төмөнкүдөй методикалык маселелерди тактап алуу керек:

1. Оюндун максатын аныктоо, б.а. сунуш кылынган оюнду жүргүзүү процессинде кандай математикалык билимге жана көндүмдөргө ээ болушу, оюндун кайсы учуруна көңүл буруу керек, социомаданий максаты кандай болушу мүмкүн экенин тактоо.

2. Оюн үчүн керектүү материалдардын же дидактикалык куралдардын керектелиши.

3. Оюнду уюштуруунун формасын тактоо.

4. Оюн үчүн убакыттын өлчөмүн аныктап алуу.

5. Оюнду жыйынтыктоодо кандай натыйжа чыгаруу керек [1].

Педагогика жана психология тарыхында оюн теориясын көптөгөн педагогикалык ишмерлер иштеп чыгышкан. Бул жерде оюндун пайда себептерин түшүндүрүү үчүн кээ бир негизги ыкмалар болуп саналат:

1. Ашыкча нерв күчтөрүнүн теориясы.

Оюн - бул баланын иш-аракетинин натыйжасы, аны башка иш-аракеттер аркылуу ишке ашыруу мүмкүн эмес. Күчтөрдү мобилизациялоо болбогон учурда адамда ашыкча күч пайда болот, ал эми башка каражаттардын жеткиликсиздигинен бала бул ашыкчалыкты оюнда түшүнөт. Бул инстинкттердин көрүнүшү. Бул теориянын авторлору Г.Спенсер жана Г.Шурц.

2. Инстинктивдүүлүк теориясы жана оюндагы көнүгүүлөрдүн функциялары.

Оюн - бул келечектеги ишке даярдоонун бир жолу. Бул билим берүүнүн жана өзүн-өзү тарбиялоонун табигый каражаты. Бул теория конвергенция принцибине негизделген, б.а. ички маалыматтарды жана тышкы шарттарды жакындатуу.

3. Рекапитуляция жана күтүү теориясы.

Рекапитуляция теориясынын жактоочуларынын пикири боюнча (адамдын өнүгүү этаптарынын кыскартылган кайталанышы) оюн өткөндүн инстинкттерин жеңүүгө жана маданияттуу болууга жардам берет. Күтүү теориясынын жактоочулары оюндар балдар менен кыздардын жашоосундагы шарттуу ролуна байланыштуу айырмаланат деп эсептешет.

4. Функционалдык ырахат теориясы.

Оюн адамдын өз сезимдерин жана эмоцияларын билдирүү каражаты болуп саналат жана ырахат жана өзүн-өзү ырастоо булагы болуп саналат. Оюн ошондой эле эротикалык өң-түскө ээ болгон жана ролдук оюндарда көрүнгөн жашыруун аң-сезимсиз каалоолорду ишке ашыруунун каражаты боло алат.

5. Оюнда эс алуунун теориясы.

Оюнда, башка эч бир иш сыяктуу эле, бала бир эле учурда эс алууга жана физикалык, эмоционалдык жана интеллектуалдык жактан калыбына келтирүүгө мүмкүнчүлүк алат.

6. Оюнда баланын руханий өнүгүү теориясы.

К.Д. Ушинский оюндун стихиялуулугун четке кагат жана анын маанисин тааныйт. Оюнду тарбиялоонун жана эмгекке даярдоонун каражаты катары колдонсо болот. Бул оюнда бала башкалар менен мамиле түзүүгө үйрөнүп, адеп-ахлактык жүрүм-турумга үйрөнөт.

7. Оюн аркылуу дүйнөгө таасир этүү теориясы.

Бала үчүн оюн - бул өзүнүн жөндөмдүүлүктөрүн ишке ашыруучу, демек, дүйнөгө таасир этүү муктаждыгын пайда кылган мазмундуу иш.

8. Оюн менен искусствонун жана эстетикалык маданияттын байланышынын теориясы.

Оюндун өзү искусствонун ар кандай түрлөрүн бириктирип, кооз нерсе катары кабыл алынат. Оюн аркылуу баланын көркөм жана эстетикалык тарбиясы ишке ашат. Оюн – бул балдардын көркөм чыгармачылыгы.

9. Эмгек оюндун булагы катары. Оюн менен эмгектин байланышы.

Г.В. Плехановдун [3] чыгармасы оюндун алдындагы. Илимий-техникалык прогресс менен эмгек операциялары балдар үчүн жеткиликсиз болуп, натыйжада майда куралдар пайда болгон, б.а. оюнчуктар.

10. Оюндун маданий маанисин абсолютташтыруу теориясы.

Оюн – коомдогу маданият баалуулуктарын көрсөтүүнүн каражаты. Оюн аркылуу бала маданий кубулуштарга болгон мамилесин билдирет.

Биз оюндун келип чыгышынын ар кандай теорияларын карап чыктык жана оюн бул жөн гана көңүл ачуу жана көңүл ачуу эмес, ошондой эле баланын жеке сапаттарына таасир этүүнүн кыйла натыйжалуу ыкмасы деген тыянакка келдик. Демек, ал окутуу жана тарбиялоо процессине эң активдүү киргизилип, класста толугу менен колдонулушу керек.

Оюн баланын инсандыгына таасир этүүчү абдан күчтүү каражат экени талашсыз чындык. Адамдын жашоосунда оюндун маанилүү тарбиялык ролу айкын. Оюн келечектеги иш үчүн абдан зарыл болгон чыгармачыл фантазияны өнүктүрүүгө абдан чоң таасирин тийгизет.

Оюн инсандар аралык мамилелер үчүн оң сапаттарды жаратат. Оюнда бала адеп-ахлак нормаларын жана жүрүм-турум эрежелерин өздөштүрөт.

Оюн да үйрөнүү үчүн кыйла натыйжалуу куралы болуп саналат. Оюн окуу процессин бир топ жеңилдетет, студенттерди ар кандай иш темптеринде жана материалды өздөштүрүү деңгээлинде ишке тартат. Бул оң эмоционалдык абалды кепилдейт, иштин натыйжалуулугун жогорулатат, чарчоону басат жана окууга болгон мотивацияны жогорулатат.

Адабияттар:

1. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. Психологический очерк. - М., 1987.
 2. Выготский Л.С. Психология развития ребенка. - М.: «Смысл», «Эксмо», 2006. («Библиотека всемирной психологии»).
 3. Гонаболин. Ф.Н. Психология. – М.: «Просвещение», 1973.
 4. Кравцов Г.Г., Кравцова Е.Е. Шестилетний ребенок. Психологическая готовность к школе. - М.: «Просвещение», 1987.
 5. Макаренко А.С. Игра. Соч. - М., 1957. Т.IV.
 6. Мануйленко З.В. Роль игры в воспитании дошкольников. - М.: «Просвещение», 1951.
 7. Минский Е.М. Игры и развлечения в ГПД. - М., 1985.
 8. Минский Е.М. От игры к знаниям: пособие для учителя. - 2-е изд., дораб. - М.: «Просвещение», 1987.
 9. Мухина В.С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество: Учебник для студ. вузов. - 9-е изд., стереотип. - М.: ИЦ «Академия», 2004.
 10. Плеханов Г. В. Избранные философские произведения в пяти томах. М., 1956—1958.
 11. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды / Под ред. В.В. Давыдова и В.В. Зинченко. - М., 1989.
 12. Эльконин Д.Б. Психологические игры. - М.: Просвещение, 1978.
 13. Эльконин Д.Б. Психология игры. - М.: Педагогика, 1978.
-